

Nr 7.

Ankom till Riksdagens kansli den 4 mars 1910 kl. 3 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning af väckt motion om tillägg till § 51 i förordningen om kommunalstyrelse på landet.

Närvarande: herrar Staaff, Nyström, Östberg, Fahlbeck, Behm, Säve, Uppström, Sjöholm, Berger, Clason, Bellinder, Jansson, af Callerholm, Almqvist, Beckman, Ericsson, von Schéele, Berg, H. S. Hallin och Larsson.

I en inom Andra kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 82, har herr *Berggren* hemställt, att Riksdagen ville besluta, att § 51 i förordningen om kommunalstyrelse på landet skulle erhålla följande ändrade lydelse:

Vid kommunalnämndens sammanträden förer ordföranden protokoll — — — — — vårdar nämndens handlingar och håller öfver dem register, allt med den godtgörelse för hans besvär, skrifmaterialier, postporto samt skrifvare- och räkningskapshjälp, som af kommunalstämman anslås.

Till stöd för sin hemställan har motionären anfört följande:

»Enligt stadgandet i § 51 af förordningen om kommunalstyrelse på landet äger ordförande i kommunalnämnd att för utförandet af sina åligganden ej uppbära annan ersättning 'än den godtgörelse för skrifmaterialier, postporto samt skrifvare- och räkningskapshjälp, som af kom-

munalstämman anslås'. Kommunen saknar således laglig befogenhet att tillerkänna honom ersättning för besvär och arbete, som följer med uppdraget. Detta anses vara ett förtroendeuppdrag, och som sådant bör det enligt den grundsats, som genomgår kommunallagarna, vara oaflönad.

Denna grundsats må hafva varit riktig vid tiden för kommunallagarnas antagande, men är det näppeligen numera. Den arbetsbörda, som nu hvilar på ordföranden i kommunalnämnd, är ojämförligt större än då. I ett stort antal kommuner har det gått därhän, att ordföranden särskildt vissa tider af året dag efter dag är upptagen af kommunalt arbete. Äfven om han använder sig af den skrivare- och räkenskaphjäl, hvartill han är berättigad, måste han icke desto mindre ägna en betydlig del af sin tid dərät. Vid sådant förhållande kan knappast på allvar sättas i fråga att påtvinga någon ordförandeskapet i kommunalnämnd utau ersättning.

Den i kommunallagarna tillämpade grundsatsen, att kommunala förtroendeuppdrag skola vara oaflönade, har också för länge sedan allmänt frångåtts beträffande ordförande i kommunalnämnd. I de allra flesta åtminstone större kommuner anslås numera medel till hans aflönande. Det sker under något växlande form, i det att anslaget angifves utgöra än aflöning åt ordföranden, än ersättning för skrivare- och räkenskaphjäl, ehuru väl är känt, att han ej begagnar sig af sådan.

Att kommunerna sålunda satt åsido kommunallagarnas tydliga stadgande, har varit en tvingande nödvändighet. Ordförandeskapet i kommunalnämnden är af den betydelse för kommunen, att det ligger stor vikt på att därtill erhålla dugliga och lämpliga män. Med noggrant iakttagande af berörda stadgande blefve följden naturligtvis den, att kommunerna till skada för ett ordentligt och insiktsfullt handhafvande af deras angelägenheter, ständigt nödgades byta om ordförande i kommunalnämnden, för att nu icke tala om olämpligheten af att man vid val af dylik ordförande ständigt måste hålla sig till inom kommunen varande förmögnare personer, som hafva råd att utan ersättning offra tid och krafter åt skötandet af förtroendeuppdraget.

Från hvilken sida saken än ses, synes stadgandet om ett aflönadt ordförandeskap i kommunalnämnden numera vara olämpligt. Den invändningen kan ju göras, att det ligger en viss fara uti att frångå kommunallagarnas princip om oaflönade förtroendeuppdrag. Denna fara torde dock vid närmare eftertanke befinnas vara ganska ringa eller ingen. Här är ju endast fråga om ordföranden i kommunalnämnden. Dennes åligganden, särskildt som han i regel tillika är ordförande i fattigvårds-

styrelsen, äro af den besvärliga och kräfvande art, att något fikande efter ordförandeskapet ej behöfver befaras. Därjämte lära kommunerna, om man får döma efter deras hittills iakttagna förfarande, ej komma att bestämma så stora ersättningsbelopp, att de i sig innebära något lockande.

Som här förut framhållits, har allmän praxis blifvit, att kommunalnämndens ordförande, oaktadt det strider mot kommunalförordningens tydliga föreskrift, erhåller skäligen ersättning för sina besvär med skötandet af de kommunens angelägenheter, som tillhöra hans uppdrag, och, då så är, tyckes tiden vara mogen för att förordningen ändras till öfverensstämmelse därmed.»

Frågan om rätt för ordförande i kommunalnämud att uppbära ersättning för sitt arbete var år 1900 föremål för Riksdagens pröfning. I en inom Andra kammaren väckt motion föreslog nämligen herr A. Johansson i Möllstorp, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga under ompröfning, huruvida icke sådan ändring af den i motionen afsedda § 51 i förordningen om kommunalstyrelse på landet kunde vidtagas, att ordförande i kommunalnämnd och fattigvårdsstyrelse måtte äga rätt att uppbära lön för sin tjänst, samt att härom aflåta förslag till Riksdagen. Lagutskottet vid 1900 års Riksdag förklarade sig icke kunna förorda bifall till motionärens förslag. Utskottet ansåg nämligen, att förslaget antagande skulle på ett betänkligt sätt rubba den princip, som genomginge vårt kommunala förvaltningssystem, att nämligen de kommunala förtroendeuppdragen fullgjordes utan ersättning för därmed förenadt arbete. Något praktiskt behof af den föreslagna förändringen hade ej heller, såvidt utskottet kände, gjort sig gällande, och det mötte i allmänhet ej några svårigheter att finna personer, villiga och lämpliga att bekläda ordförandebefattningarna i kommunalnämnd och fattigvårdsstyrelse. Utskottets afstyrkande hemställan bifölls af båda kamrarna utan votering.

Frågan om ersättning i allmänhet för kommunalt arbete upptogs vid 1909 års Riksdag i en af herr Tengdahl med flera instämmanden väckt motion, däri yrkades, att Riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära utarbetande och framläggande för Riksdagen af förslag till revision af kommunallagstiftningen. Bland andra synpunkter, som vid ett sådant revisionsarbete borde beaktas, framhöll motionären, att principen om gratisarbete af kommunalmännen åtminstone såtillvida borde brytas, att kommunerna tillerkändes rätt att själfva afgöra, huruvida kommunala uppdrag borde ersättas, och eventuellt äfven genom ett åläggande för

*Utskottets
yttrande.*

större kommuner att betala för dylika uppdrag, respektive för vissa uppdrag med drygare arbetsbörda. Lagutskottet, som i sitt i anledning af nämnda motion afgifna utlåtande icke särskildt berörde frågan om ersättning för kommunalt arbete, afstyrkte motionen under hänvisning till de utredningar rörande vissa af de i motionen afsedda frågor på den kommunala lagstiftningens område, som igångsatts dels af Stockholms stad, dels af svenska stadsförbundet. I afgifven reservation hemställde herr Lindhagen, att Riksdagen i anledning af motionen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, huruvida och i hvad mån organisationen af städernas förvaltning behöfde undergå revision, samt för Riksdagen framlägga förslag till de ändringar i kommunalförfattningarna för städerna, hvartill detta öfvervägande kunde föranleda. Bägge kamrarna biföllo utskottets hemställan, Första kammaren utan votering och Andra kammaren efter votering, därvid 103 röster afgifvits för utskottets och 81 röster för reservantens hemställan.

Konstitutionsutskottet delar de af lagutskottet vid 1900 års Riksdag uttalade betänkligheter mot att rubba den för vår kommunala själfstyrelse utmärkande grundsatsen, att de kommunala uppdragen såsom förtroendesysslor böra fullgöras utan ersättning för därmed förenadt arbete. Då utskottet vidare icke kan finna, att afgörande praktiska skäl för det i motionen framställda förslaget af motionären förebragts eller eljes föreligga, kan utskottet icke förorda bifall till detsamma. Utskottet kan i öfrigt icke biträda den af motionären uttalade uppfattningen, att ett godkännande af hans förslag icke skulle innebära någon fara för framtida ytterligare afvikelser från principen, att kommunala förtroendeuppdrag icke böra aflönas. Snarare torde med säkerhet kunna förutsättas, att, därest förslaget bifölles, yrkanden icke skulle uteblifva om ersättning för åtskilliga andra kommunala förtroendeuppdrag.

På grund af hvad sålunda anförts, hemställer utskottet,

att förevarande motion icke må föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Stockholm den 1 mars 1910.

På utskottets vägnar:

KARL STAAFF.

Reservationer:

af herrar *Staaß, Uppström, Berger, af Callerholm, Beckman, Ericsson, Berg* och *Larsson*, som ansett, att utskottets yttrande bort hafva följande lydelse:

Inom utskottet har blifvit upplyst, att inom ett afsevärdt antal af rikets större landskommuner utbildat sig den praxis att åt ordförande i kommunalnämnd under den i § 51 af kungl. förordningen om kommunalstyrelse å landet angifna titel skrifmaterialier, postporto samt skrifvare- och räkenskapshjälp anslå godtgörelse till belopp, så högt tilltaget att det faktiskt icke blott motsvarar berörda utgifter utan också innefattar ersättning för med uppdraget förenade besvär och kostnader i öfrigt, samt att ett dylikt tillvägagående äger rum i full och medveten afsikt att bereda ordföranden särskild ersättning i och för själfva befattningens utöfvande. Det synes utskottet icke vara lämpligt, att en dylik praxis, som står i bestämd strid mot den våra kommunala författningar undantagslöst genomgående princip, att kommunala förtroendeuppdrag icke böra vara förenade med lön eller arfvode, får opåtaladt fortgå och än vidare fastslås vid sidan om lagen. Men å andra sidan kan det icke förnekas, att uppdraget såsom ordförande i kommunalnämnd särskildt inom större kommuner kan vara förenadt med kännbar uppoffring af tid och arbete äfvensom med direkta utgifter för resor och uppehälle utom hemmet. Utskottet har därför ansett giltiga skäl föreligga till närmare öfvervägande af frågan, huruvida, på sätt motionären ifrågasatt, den praxis, som vid sidan af lagen vunnit rotfäste mångenstädes, borde genom ändring i vederbörande författning regleras. Innan författningsändring i det af motionären afsedda syfte företages, torde det emellertid först böra undersökas, i hvilken utsträckning det i motionen anmärkta förhållande redan vunnit häfd, och därvid tagas i betraktande såväl förhållandena inom olika delar af landet, som ock den inverkan, kommunernas större eller mindre utsträckning och folkmängd kunna antagas utöfva. En sådan ingående undersökning af beskaffenhet att utgöra tillförlitligt underlag för frågans vidare bedömande är det dock gifvetvis icke möjligt för utskottet att åstadkomma, utan torde verkställigheten däraf lämpligast böra genom Kungl. Maj:ts försorg äga rum. Äfven

har utskottet icke förbisett, att ett allmänt hållet stadgande, som lämnar i kommunernas skön att utan all inskränkning anslå sådant arfvode, hvarom nu är fråga, kan tänkas gifva anledning till missbruk, hvadan kommunernas rätt torde böra i själfva författningen så begränsas, att nödiga garantier mot dylikt missbruk stå att vinna; och torde utredning härutinnan lämpligen ske i sammanhang med härofvän antydda undersökning.

Då frågan är att för viss kategori af kommunala förtroendemän afvika från en eljes gällande, såsom regel utan tvifvel riktig grundsats, är själfklart, att det ock bör komma under öfvervägande och utredning, huruvida en sådan afvikelse må antagas medföra vidare konsekvenser och i sådant fall hvilka.

På grund häraf hemställer utskottet,

att Riksdagen, i anledning af herr Berggrens förevarande motion, ville besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta fullständigt utreda, huruvida och under hvilka villkor det må kunna tillkomma kommun å landet att åt ordföranden i kommunalnämnden anslå särskild godtgörelse för med uppdraget förenade besvär och kostnader, samt till Riksdagen inkomma med det förslag, hvartill den sålunda skedda utredningen kan föranleda;

af herr *von Schéele* i fråga om motiveringen samt

af herr *Nyström*.